

ปัญหากฎหมายและอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมสกุลเงินดิจิทัล

: กรณีศึกษาบิทคอยน์¹

กษิต อักกะมานัง²

ในปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมได้เข้ามามีบทบาทที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตในทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และการประกอบธุรกิจ โดยการทำธุรกิจค้าขายผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือการค้าขายออนไลน์ได้มีการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ จึงทำให้ต่อมาเกิดการพัฒนาเทคโนโลยีที่มีความซับซ้อนมากขึ้นสำหรับการค้าขายออนไลน์และการแลกเปลี่ยนสินค้าและมีการปฏิวัตรระบบการชำระเงินด้วยการเกิดขึ้นของ “สกุลเงินดิจิทัล (Digital Currency)” โดยที่สกุลเงินดิจิทัลที่มีบทบาทสำคัญในปัจจุบันและมีความนิยมใช้กัน อย่างเป็นที่แพร่หลายในตลาดเงินดิจิทัลทั่วโลก ได้แก่ คริปโทเคอร์เรนซี ที่เป็นรูปลักษณะหนึ่งของสกุลเงินดิจิทัลที่ได้ระบุข้างต้นแล้ว ดังนั้น การออกกฎหมายหรือกฎเกณฑ์เพื่อกำกับดูแลหรือควบคุม การทำธุรกรรมเกี่ยวกับสกุลเงินดิจิทัลของหลายประเทศทั่วโลกรวมถึงประเทศไทยจึงเริ่มต้นที่การออกกฎเกณฑ์ในการกำกับดูแลและควบคุมการใช้สกุลเงินดิจิทัลในรูปลักษณะของคริปโทเคอร์เรนซี

คริปโทเคอร์เรนซี เปรียบเสมือนเหรียญที่มีสองด้าน กล่าวคือ สามารถถูกใช้ได้ทั้งในทางที่ผิดกฎหมายและในทางที่ถูกกฎหมาย นอกจากนี้คริปโทเคอร์เรนซีมีความแตกต่างจากเงินตราของรัฐ (Fiat Money) ในประการสำคัญ คือ คริปโทเคอร์เรนซีอาศัยเทคโนโลยี Blockchain ในการทำธุรกรรมบนโลกออนไลน์ ซึ่งเป็นระบบที่ไม่ต้องมีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ในการกำกับดูแล (Decentralization) การออกสกุลเงิน การกำหนดมูลค่า และการควบคุมความเสี่ยงเกี่ยวกับความผันผวนของค่าเงินแตกต่างจากการซื้อขายเงินตรา (Fiat Money) ซึ่งหมายถึงเงินที่ถูกตราขึ้นใช้โดยรัฐมีธนาคารแห่งชาติเป็นผู้กำกับดูแลซึ่งเป็นระบบรวมศูนย์ (Centralization) ทั้งนี้ การซื้อขายบน Blockchain นั้น ถูกออกแบบมาในลักษณะที่ผู้ซื้อขายจะต่างคนต่างกำกับดูแลกันเองผ่านเครือข่าย Peer-to-peer ที่เชื่อมข้อมูลถึงกันโดยตรง จึงไม่ต้องมีคนกลาง เช่น ธนาคาร ประกอบกับคุณลักษณะของ Blockchain ที่เป็นการเชื่อมต่อชุดข้อมูลย่อย (Blocks) จำนวนมหาศาลซึ่งถูกเข้ารหัส (Encrypted) พ่วงกันไปเป็นสาย (Chains) ทำให้เกิดเป็นชุดข้อมูลขนาดใหญ่ที่กระจาย

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายและอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับธุรกรรมสกุลเงินดิจิทัล กรณีศึกษาบิทคอยน์ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ตันศิริ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ประเสริฐ ตันศิริ และรองศาสตราจารย์ ดร.ปภาศรี บัวสวรรค์

² นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

อยู่ในเครือข่ายของผู้ใช้งานทั้งหมด ทำให้คริปโทเคอร์เรนซี เป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยนที่สะดวก รวดเร็ว ปลอดภัย และเป็นที่ยอมรับอย่างมากในปัจจุบัน

ปัญหาที่เกิดขึ้นในต่างประเทศโดยในประเทศไทยโดยฝ่ายอาชญากรรมคดีเศรษฐกิจของตำรวจนครบาลกรุงลอนดอน (MET) ได้ยึด Bitcoin มูลค่า 180 ล้านปอนด์ (ราว 8,100 ล้านบาท) ขยายผลจากคดีฟอกเงินเมื่อปลายเดือนก่อน และคาดว่าจะอาจเป็นหนึ่งในการจับกุมอาชญากรรมเงินคริปโทเคอร์เรนซี มูลค่าสูงที่สุดในโลกการยึดเงินดังกล่าวมีขึ้น โดยอาชญากรจะมีการโอนเงิน Bitcoin ล็อตใหญ่ และเกี่ยวข้องกับคดีฟอกเงินคริปโทเคอร์เรนซี มูลค่า 114 ล้านปอนด์ (ราว 5100 ล้านบาท) ก่อนหน้านี้ที่หญิงวัย 39 ปีถูกจับกุม ความเคลื่อนไหวดังกล่าวถือเป็นมาตรการต่อเนื่องของรัฐบาลอังกฤษ ในการกวาดล้างอาชญากรรมและจับกุมอาชญากรเงินคริปโทเคอร์เรนซี แพลตฟอร์มซื้อขายเงินคริปโทเคอร์เรนซี ที่ประกอบกิจการในอังกฤษ รวมถึงกลุ่มประเทศสหราชอาณาจักรเปิดเผยข้อมูลและมาขึ้นทะเบียนกับรัฐบาล เพื่อปราบปรามคดีฟอกเงิน จนนำมาสู่การ “สั่งแบน” Binance หนึ่งในแพลตฟอร์มเงินคริปโทเคอร์เรนซี ใหญ่ที่สุดในโลก

ปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทยปัจจุบัน เกิดขึ้นช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน ทำให้มีเวลาอยู่บ้านมากขึ้น และมีหลายคนสนใจในการหารายได้เสริม โดยการลงทุน คริปโทเคอร์เรนซี ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีและน่าส่งเสริม แต่ที่ผ่านมา ยังมีเหล่านักฉ้อโกงที่อาศัยช่องว่างนี้ในการกระทำความผิด โดยการหลอกลวงให้ลงทุนในลักษณะนี้เคยเกิดขึ้นมาแล้วหลายครั้ง เพียงแต่ในปัจจุบันกระแสของ คริปโทเคอร์เรนซี กำลังได้รับความนิยม ก็จะมีการล่อลวงให้ผู้เสียหายลงทุน คริปโทเคอร์เรนซี ซึ่งก็เป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงกลอุบายเพียงเล็กน้อยเท่านั้นและที่ผ่านมาทาง กองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บช.สอท.) ได้มีสถิติการรับแจ้งการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับคริปโทเคอร์เรนซี ในช่วงเดือน มิ.ย. 64 ถึงปี 65 รวมกว่า 60 คดี จึงขอให้ผู้ที่สนใจการลงทุนลักษณะนี้ ศึกษาข้อมูลให้ดีและใช้ความระมัดระวังในการลงทุนให้มากขึ้น

สำหรับในส่วนการดำเนินการเกี่ยวกับสกุลเงินดิจิทัลของประเทศไทยนั้น ปัจจุบันได้มีการตรากฎหมาย พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 โดยสินทรัพย์ดิจิทัล (Digital Asset) ที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย ได้แก่ “คริปโทเคอร์เรนซี” และ “โทเคนดิจิทัล” เพื่อกำกับดูแลการระดมทุนต่อประชาชนผ่านการเสนอขายโทเคนดิจิทัล การประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล และการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในปัจจุบัน แต่ละประเทศมีบทบัญญัติทางกฎหมายที่ใช้บังคับต่อการดำเนินธุรกรรมสกุลเงินดิจิทัลที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ บางประเทศไม่ให้การยอมรับสกุลเงินดิจิทัล และถือว่าธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับสกุลเงินดิจิทัลเป็นสิ่งต้องห้ามและผิดกฎหมาย ในขณะที่บางประเทศสกุลเงินดิจิทัลเป็นสิ่งถูกต้องตามกฎหมายและส่งเสริมการดำเนินงานของธุรกิจที่เกี่ยวข้อง จึงเกิดเป็นช่องโอกาสทางกฎหมายที่ส่งผลให้อาชญากรอาจเลือกใช้เงินสกุลเป็นเครื่องมือในการถ่ายโอนผลประโยชน์มากขึ้น

จากการศึกษาค้นคว้าทำให้ทราบว่าปัญหากฎหมายและอาชญากรรมที่เกี่ยวกับธุรกรรมสกุลเงินดิจิทัลกรณีศึกษาบิตคอยน์ยังคงมีปัญหามากประการไม่ว่าจะเป็นในแง่การตีความทางกฎหมาย หรือตัวบทกฎหมายที่ยังไม่ครอบคลุมถึงปัญหาของการป้องกันอาชญากรรมดังที่ผู้ศึกษาจะกล่าวดังต่อไปนี้

ประเด็นปัญหาแรก คือ ปัญหาเกี่ยวกับควบคุมสกุลเงินดิจิทัล เนื่องจากพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 มุ่งควบคุมเฉพาะผู้ประกอบการธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลเท่านั้น กฎหมายไม่ได้เข้าไปควบคุมผู้ใช้งานทั่วไป กฎหมายจะเข้าไปกำกับเฉพาะตัวกลางที่ประกอบธุรกิจเท่านั้น จึงเห็นได้ว่ามาตรการทางกฎหมายที่กำหนดไม่สามารถนำมาใช้ในการป้องกันการนำบิตคอยน์หรือสกุลเงินดิจิทัลได้ กล่าวคือ พิจารณาทบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า แม้มีการบัญญัติถึงหลักเกณฑ์ในการควบคุมการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล ตามมาตรา 26 และมาตรา 30 ดังนั้นเมื่อพิจารณาบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า แม้มีการบัญญัติถึงหลักเกณฑ์ ซึ่งมุ่งควบคุมเฉพาะผู้ประกอบการธุรกิจ อีกทั้งกฎหมายดังกล่าวยังไม่ได้เข้าไปควบคุมผู้ใช้งานทั่วไป อีกทั้งการควบคุมผู้ใช้งานทั่วไปอาจจะเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญได้ ซึ่งเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการควบคุม ไม่ให้เกิดความเสียหายอันอาจกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม และเพื่อประโยชน์ต่อการดำเนินการกระบวนการด้านความยุติธรรมและหน่วยงานในการสืบสวนและสอบสวนรวมไปถึงการติดตามผู้ที่กระทำความผิดมาดำเนินคดี จึงควรจำเป็นที่จะต้องมิกดไถ่ในการควบคุมกำกับดูแลในการแสดงตัวตนของผู้ใช้งานทั่วไป ปัญหาในการควบคุมกำกับดูแลการใช้งานของผู้ใช้งานทั่วไปดังกล่าวอาจเปิดช่องทางให้ผู้ใช้งานเกี่ยวกับสกุลเงินดิจิทัลโดยไม่มีการยืนยันตัวตนของผู้ใช้งานซึ่งเป็นช่องว่างทางกฎหมายที่เปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดสามารถนำบิตคอยน์หรือสกุลเงินดิจิทัลไปใช้ในการกระทำความผิดหรือก่ออาชญากรรมโดยภาครัฐไม่สามารถตรวจสอบได้

ประเด็นปัญหาที่สอง คือ ปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันอาชญากรรมที่เกี่ยวกับสกุลเงินดิจิทัล โดยพบปัญหาเกี่ยวกับด้านการหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการป้องกันอาชญากรรมที่เกี่ยวกับสกุลเงินดิจิทัล คือ กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.) มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่เกี่ยวกับเทคโนโลยี ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2560 ในการปฏิบัติหน้าที่ในการทำการสืบสวนและสอบสวนตามภาระกิจของหน่วยงานในประเด็นเรื่องการเข้าถึงข้อมูลเพื่อเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นมาตรา 18 จะบัญญัติให้สามารถกระทำได้ แต่จะต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อนตามที่บัญญัติในมาตรา 19 เช่นเดียวกันกรมสอบสวนคดีพิเศษ (Department of Special Investigation หรือ DSI) โดยแนวทางในการปฏิบัติในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษตามปกติได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ในมาตราต่างๆ ในมาตรา 25 ในการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ได้มาซึ่งอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับสกุลเงินดิจิทัลที่ใช้ในการกระทำความผิด ซึ่งในประเด็นเรื่องการเข้าถึงข้อมูลอันเป็นพยานหลักฐานนี้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานในการเข้าถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆจะต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อน

แต่อย่างไรก็ดียังมีกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (บก.ปอศ.) มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่เกี่ยวกับภาษี ทรัพย์สินทางปัญญา และการเงินการธนาคารสืบสวนสอบสวน ปฏิบัติงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและตามกฎหมายอื่น และตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 จึงมีอำนาจสืบสวนสอบสวนปฏิบัติงานตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 มาตรา 11 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชกำหนดนี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานประมวลกฎหมายอาญา อำนาจพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในกรณีการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ การแสวงหาและการรวบรวมพยานหลักฐานที่จะต้องดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งบัญญัติไว้ใน ลักษณะ 2 การสอบสวน หมวด 1 การสอบสวนสามัญ มาตรา 132 (2) “....(2) ค้นเพื่อพบสิ่งของ ซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือสงสัยว่าได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยค้น” กรณีดังกล่าวพนักงานสอบสวนสามารถค้นหาพยานหลักฐานได้ไม่ต้องร้องต่อศาล

บทบัญญัติตามมาตราดังกล่าว ในการกระทำความผิดซึ่งจะใช้เป็นพยานหลักฐานได้โดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาพบว่ามีความขัดแย้งกันกับวิธีการในการรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ เรื่องการเข้าถึงข้อมูลเพื่อเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้นแม้ในมาตรา 18 จะบัญญัติให้สามารถกระทำได้ แต่จะต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อนตามที่บัญญัติในมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2560 และพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 25 ในการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ได้มาซึ่งอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับสกุลเงินดิจิทัลที่ใช้ในการกระทำความผิด ซึ่งหลักการทางกฎหมายที่แตกต่างกัน อาจนำไปสู่การตีความและการบังคับใช้กฎหมายที่อาจเกิดความผิดพลาดหรือบกพร่องของวิธีการและอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบได้

ประเด็นปัญหาที่สาม คือ ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการใช้สกุลเงินดิจิทัล ปัจจุบันการนำบิทคอยน์ไปใช้ก่ออาชญากรรมมีหลายรูปแบบ และผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมที่เกิดขึ้นโดยการนำบิทคอยน์ไปใช้ในการก่ออาชญากรรมสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. การฟอกเงินด้วยบิทคอยน์

อาชญากรรมการฟอกเงินดังกล่าวโดยวิธีที่อาชญากรนำเงินที่ได้จากการกระทำความผิดมาแลกเปลี่ยนเป็นบิทคอยน์ และโดยทำการโอนบิทคอยน์ไว้ในหลายๆบัญชีเพื่อให้ยากต่อการติดตาม แล้วค่อยแลกเปลี่ยนบิทคอยน์กลับไปเป็นเงินแท้จริงต่อไป อาจทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถตรวจสอบติดตามเส้นทางการเงินได้โดยง่ายและจะไม่สามารถตรวจสอบยืนยันเพื่อพิสูจน์หาตัวตนของผู้กระทำความผิดที่แท้จริงได้ อันเป็นผลมาจากคุณลักษณะพิเศษของบิทคอยน์ที่มีการปกปิดตัวตนผู้ใช้งานที่แท้จริง ซึ่งจะทำให้ผู้กระทำความผิดได้

ประโยชน์จากการกระทำความผิดและยังรอดพ้นจากการตรวจสอบจับกุม ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ อาจเกิดเป็นปัญหาอาชญากรรมทางด้านเศรษฐกิจต่อไปได้

2. การเรียกค่าไถ่

โดยวิธีการส่งไวรัสคอมพิวเตอร์เข้าทำลายระบบปฏิบัติงานของคอมพิวเตอร์ การกระทำความผิดในลักษณะนี้คนร้ายจะใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะ การสร้างหรือจัดหาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่มีลักษณะเป็นไวรัสคอมพิวเตอร์ (Virus) แล้วจึงลักลอบนำ โปรแกรมดังกล่าวเข้าไปปล่อยหรือทำให้แพร่ระบาดเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ ทำให้ระบบการทำงานของคอมพิวเตอร์ของเหยื่อใช้งานไม่ได้ ทำให้เหยื่อไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลของตนเองได้ อาชญากรจะทำการเรียกร้องให้เหยื่อซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลชำระค่าไถ่ในรูปแบบของบิทคอยน์หรือสกุลเงินดิจิทัล เพื่อแลกกับการปลดหรือทำลายโปรแกรมเรียกค่าไถ่ออกจากระบบ โดยสาเหตุที่คนร้ายเรียกร้องให้มีการชำระค่าไถ่เป็นบิทคอยน์เนื่องจากไม่ต้องการ ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐติดตามเส้นทางการเงินจากการติดตามเงินค่าไถ่ได้ ซึ่งเป็นผลมาจากลักษณะของ บิทคอยน์ที่มีการปกปิดตัวตนของผู้ใช้งาน

3. การหลอกลวงหรือฉ้อโกงประชาชนในลักษณะแชร์ลูกโซ่ (Ponzi Scheme)

อาชญากรรมหลอกลวงหรือฉ้อโกงประชาชนในลักษณะแชร์ลูกโซ่ เป็นประเด็นปัญหา ทางสังคมที่รับรู้กันอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาชญากรรม Ponzi Scheme หรือแชร์ลูกโซ่ มีรูปแบบในการ หลอกลวง เพื่อชักจูงให้เหยื่อเข้าร่วมลงทุนโดยการนำเงินทุนจากเหยื่อรายใหม่ไปหมุนเวียนชำระ เป็นผลประโยชน์ให้แก่เหยื่อรายเดิม โดยอาชญากรสร้างความน่าเชื่อถือด้วยการให้คำมั่น หรือโน้มน้าวให้เชื่อว่าจะได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนใน อัตราสูง และไม่มีความเสี่ยงหรือมีความเสี่ยงต่ำมาก ทำให้ผู้ลงทุนเกิดความโลภอยากนำเงินมาลงทุนด้วยจนเกิดเป็นปัญหาอาชญากรรมอื่นๆตามมาได้

ประเด็นปัญหาที่สี่ คือ ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการลงโทษสำหรับการกระทำความผิดที่เกิดจากสกุลเงินดิจิทัลในประเทศไทยตามที่พระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ.2561 ตราขึ้นเพื่อกำกับควบคุมการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล โดยพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ.2561 ได้กำหนดโทษทางอาญาให้แก่ผู้ที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติภายใต้ พระราชกำหนดนี้ โดยได้กำหนดบทลงโทษเป็นโทษจำคุก ปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับตามหมวด 8 ซึ่งโทษทางอาญาบัญญัติไว้ใน มาตรา 67 ส่วนมาตรการลงโทษทางแพ่งมาตรา 98 เป็นต้น จะเห็นได้ว่ามาตรการลงโทษพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ.2561 มุ่งควบคุมกำกับดูแลเฉพาะการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล เท่านั้น ไม่ได้มีเจตนารมณ์และสอดคล้องกับมาตรการในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมโดยการนำบิทคอยน์หรือสกุลเงินดิจิทัลไปใช้ในการก่ออาชญากรรมและแม้จะมีการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการป้องกันการกระทำความผิด แต่ก็ไม่ได้ปรากฏว่า ได้มีการกำหนดมาตรการในทางปฏิบัติที่ชัดเจน และรวมไปถึงพฤติกรรมที่เป็นความผิดตามกฎหมายนั้น ก็ไม่มีการบัญญัติให้การนำบิทคอยน์และสกุลเงินดิจิทัลไปใช้ในการก่ออาชญากรรมเป็นความผิดตามกฎหมายนี้ ทั้งยังไม่มีมาตรการกำหนดบทลงโทษในกรณีดังกล่าว ทั้งนี้ หากเกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับกรณีการนำบิทคอยน์และสกุลเงินดิจิทัล ไปใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำ

ผิฉะนั้น ก็จำเป็นที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องนำหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่นอย่าง พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2560 พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาปรับใช้

จากการศึกษาสภาพปัญหากฎหมายและอาชญากรรมที่เกี่ยวกับธุรกรรมสกุลเงินดิจิทัลกรณีศึกษา บิทคอยน์ดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะ คือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับควบคุมสกุลเงินดิจิทัล

ผู้ศึกษาเห็นสมควรให้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดที่เกี่ยวกับการดำเนินธุรกรรมที่เกี่ยวกับสกุลเงินดิจิทัลขึ้นมาใหม่ ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ในการควบคุมผู้ใช้งานทั่วไป เนื่องจากปัญหาการควบคุมเกี่ยวกับสกุลเงินดิจิทัลตามพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 กฎหมายมุ่งควบคุมกำกับดูแลเฉพาะผู้ประกอบการเท่านั้น ไม่ครอบคลุมถึงกรณีประชาชนโดยตรง อีกทั้งกฎหมายดังกล่าวยังไม่สามารถป้องกันอาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายอันอาจกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนี้ปัญหาในการควบคุมกำกับดูแลการใช้งานของผู้ใช้งานทั่วไปดังกล่าวอาจเปิดช่องทางให้ผู้ใช้งานเกี่ยวกับสกุลเงินดิจิทัลโดยไม่มีการยืนยันตัวตนของผู้ใช้งาน ซึ่งเป็นช่องว่างทางกฎหมายที่เปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดสามารถนำบิทคอยน์หรือสกุลเงินดิจิทัลไปใช้ในการกระทำความผิดหรือก่ออาชญากรรมโดยภาครัฐไม่สามารถตรวจสอบหรือติดตามผู้กระทำความผิดได้ จึงควรมีการบัญญัติกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้สอดคล้องต่อการควบคุมสกุลเงินดิจิทัลต่อไป

2. ปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันอาชญากรรมที่เกี่ยวกับสกุลเงินดิจิทัล

ผู้ศึกษาเห็นควรให้อำนาจหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งโดยเฉพาะสำหรับการดำเนินงานที่เกี่ยวกับสกุลเงินดิจิทัลเป็นหน่วยงานที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญและป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่เกี่ยวกับสกุลเงินดิจิทัลแบบครบวงจร เพื่อเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีหน่วยใดรับผิดชอบโดยเฉพาะแม้กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.) มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีก็ไม่ปรากฏแนวทางการปฏิบัติสำหรับคดีที่เกี่ยวกับสกุลเงินดิจิทัลไว้เป็นการเฉพาะแต่อย่างใด แต่จะใช้ขั้นตอนการปฏิบัติงานตามปกติซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เช่น ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2560 เป็นต้น แต่เป็นการดำเนินงานร่วมกันของหลายๆหน่วยงาน อาจเกิดปัญหาความทับซ้อนในอำนาจและหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆได้เนื่องจากแต่ละหน่วยงานก็มีอำนาจและกฎหมายของแต่ละในการปฏิบัติงานมีความแตกต่างกัน ซึ่งหลักการทางกฎหมายที่แตกต่างกันอาจนำไปสู่การตีความและการบังคับใช้กฎหมายที่อาจเกิดความผิดพลาดหรือบกพร่องของวิธีการและอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบได้และทำให้การแก้ไขปัญหาและการดำเนินงานขาดประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้ศึกษาเห็นควรจัดตั้งหน่วยงานที่มีอำนาจในความรับผิดชอบในเรื่องที่เกี่ยวกับสกุลเงินดิจิทัลเป็นการเฉพาะ

3. ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการใช้สกุลเงินดิจิทัล

ผู้ศึกษาเห็นควรแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับทรัพย์ เนื่องจากกฎหมายอาญาบทคอยน์หรือสกุลเงินดิจิทัล เป็นเพียงข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ยังไม่ถือว่าเป็นทรัพย์ ตามมาตรา 137 บัญญัติว่า “ทรัพย์ หมายความว่า วัตถุมีรูปร่าง” เท่านั้น เพื่อแก้ไขในการตีความหมายของคำว่าทรัพย์ในประมวลกฎหมายอาญาให้สอดคล้องกับกระบวนการดำเนินคดีทางอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในกรณีเรียกทรัพย์คืนตามมาตรา 43 เนื่องจากความผิดเกี่ยวกับฐานกรรโชกทรัพย์ ที่ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องทรัพย์คืน จึงควรมีการไขถ้อยคำในประมวลกฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับทรัพย์ให้กฎหมายนั้นครอบคลุมถึงทรัพย์ที่เป็นสินทรัพย์ดิจิทัลว่าทรัพย์ไม่ได้มีแค่วัตถุที่เป็นรูปร่างเท่านั้นเพื่อให้เกิดความชัดเจนและครอบคลุมยิ่งขึ้นให้การตีความหมายของกฎหมายอาญาสอดคล้องกับการดำเนินกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพต่อไป

4. ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการลงโทษสำหรับการกระทำความผิดที่เกิดจากสกุลเงินดิจิทัลในประเทศไทย

ผู้ศึกษาเห็นควรตราบทบัญญัติแห่งกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการลงโทษที่เกี่ยวกับสกุลเงินดิจิทัลขึ้นมาใหม่แตกต่างหากจากพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 ที่มุ่งควบคุมกำกับดูแลเฉพาะการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลเท่านั้น เพื่อให้บทบัญญัติที่ตราขึ้นมาใหม่กำหนดหลักเกณฑ์ให้ครอบคลุมถึงกรณีผู้ใช้งานทั่วไป เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมที่เกี่ยวกับสกุลเงินดิจิทัล เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายอันอาจกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพื่อลดปัญหาในด้านอาชญากรรม สอดคล้องกับหลักทฤษฎีการป้องกันหรือการข่มขู่ยับยั้งหากต้องการป้องกันอาชญากรรมที่เกี่ยวกับสกุลเงินดิจิทัลภาครัฐจะต้องมีกฎหมายและระบบกระบวนการยุติธรรมที่มีความพร้อม ที่จะสามารถใช้บังคับใช้และลงโทษผู้กระทำความผิดได้อย่างเหมาะสมรวดเร็วเพียงพอที่จะทำให้ตัวผู้รับโทษเองเกรงกลัวและเข็ดหลาบจนไม่หวนกลับมากระทำความผิดอีก ดังนั้นควรให้มีการตราบทบัญญัติแห่งกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการลงโทษที่เกี่ยวกับสกุลเงินดิจิทัลขึ้นมาใหม่ แยกต่างหากจากพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561

เอกสารอ้างอิง

จตุชัย แวงจันทร์. กองวิจัยสำนักงานยุทธศาสตร์ตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. 2547.

ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนสานต์ และคณะ. คำอธิบายพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ.2544.

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. จีรัชการพิมพ์, 2545.

พรชัย ขันดี. ทฤษฎีอาชญาวิทยา หลักการ งานวิจัยและนโยบายประยุกต์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิต, 2558.

วีระพงษ์ บุญโยภาส. อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ .พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2547.